

१५

बीउ उत्पादन परिमाणको आधारमा नगद प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम संचालन

कार्यविधि, २०७६

(मिति २०७६/०८/०२ गृह नाननिय मन्त्रीस्तरबाट स्वीकृत)

प्रस्तावना: मूल, प्रमाणित र उन्नत बीउ उत्पादन परिमाणको आधारमा बीउ उत्पादक कृषकहरुलाई नगद प्रोत्साहन अनुदान प्रदान गर्ने कार्यलाई सरल, पारदर्शी र प्रभावकारी बनाउन बाञ्छनीय भएकोले, गण्डकी प्रदेशको भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयले यो कार्यविधि बनाएको छ ।

परिच्छेद १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** १) यो कार्यविधिको नाम "बीउ उत्पादन परिमाणको आधारमा नगद प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७६" रहेको छ।
२) यो कार्यविधि गण्डकी प्रदेशभर तुरुन्त लागू हुनेछ ।
२. **परिभाषा:** विषय र प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,
- क) "अनुदानग्राही" भन्नाले बीउ उत्पादनको परिमाणको आधारमा अनुदान पाउनका लागि मूल्याङ्कन समितिबाट छनौट भएका आवेदकलाई जनाउँछ।
  - ख) "आवेदक" भन्नाले प्रमाणीकरण वा यथार्थ संकेतपत्र पद्धती अनुसार बीउमा ट्याग लगाई बीउ उत्पादन परिमाणको आधारमा नगद अनुदान पाउनका लागि सम्बन्धित कार्यालयमा आवेदन दिएका व्यक्ति वा समूह वा सहकारी भन्ने सम्झनु पर्छ।
  - ग) "केन्द्र" भन्नाले जिल्ला स्थित कृषि ज्ञान केन्द्र भन्ने सम्झनु पर्छ ।
  - घ) "निर्देशनालय" भन्नाले मन्त्रालय मातहतको कृषि विकास निर्देशनालय, गण्डकी प्रदेशलाई सम्झनु पर्छ।
  - ङ) "प्रमाणीकरण" भन्नाले बीउको गुणस्तर नियन्त्रणको लागि सरकारी निकायबाट बीउ बिजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ ले तोके अनुसारको ट्याग लगाउने कार्य सम्झनु पर्छ।
  - च) "प्रयोगशाला" भन्नाले बीउ बिजन प्रयोगशाला, गण्डकी प्रदेशलाई सम्झनु पर्छ।
  - छ) "बीउ उत्पादक" भन्नाले बीउसँग सम्बन्धित ऐन, नियम र निर्देशिकाको परिधि भित्र रही अनुमति लिएर वा नलिएर बीउ उत्पादन तथा वितरण कार्यमा संलग्न व्यक्ति वा समूह वा सहकारी वा कम्पनी भन्ने सम्झनु पर्छ।
  - ज) "बीउ उत्पादन क्षेत्रफल" भन्नाले बीउ बिजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ ले तोकेको न्यूनतम बीउ उत्पादन क्षेत्रफलको सीमा सम्झनु पर्छ।
  - झ) "बीउका स्तर" भन्नाले बीउ बिजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ ले तोके अनुसारको स्तरहरु सम्झनु पर्छ।
  - ञ) "मन्त्रालय" भन्नाले भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेशलाई सम्झनु पर्छ।
  - ट) "यथार्थ संकेत पत्र" भन्नाले बीउ उत्पादक आफैले उत्पादन गरेको बीउको गुणस्तरको जिम्मेवारीमा बीउ बिजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ ले तोके अनुसारको ट्याग सम्झनु पर्छ।
  - ठ) "स्थानीय तह" भन्नाले महानगरपालिका वा उपमहानगरपालिका वा नगरपालिका वा गाउँपालिका भन्ने सम्झनु पर्छ।

१

[Handwritten mark]

ड) "संकेतपत्र वा ट्याग" भन्नाले बीउ विजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ अनुसार बीउ राखिएको बोरा वा भाडो वा प्याकेट वा थैलामा राखिएको बीउ परीक्षणको नतिजा र उत्पादक सम्बन्धी विवरण उल्लेख भएको लेबललाई सम्झनु पर्छ।

३. कार्यक्रम संचालनको उद्देश्य: यस कार्यविधि अनुसार सञ्चालित कार्यक्रमको उद्देश्य देहाय बमोजिम हुनेछ।

क) गुणस्तरीय बीउ विजनको सहज उपलब्धतालाई सुनिश्चित गर्ने।

ख) बीउ उत्पादकहरूबाट उत्पादित बीउमा बीउ विजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ को मापदण्ड अनुसार प्रमाणीकरण गर्ने वा यथार्थ संकेतपत्र लगाउने।

ग) बीउ उत्पादकहरूको मनोबल बढाउन बीउ उत्पादन परिमाणको आधारमा नगद प्रोत्साहन बितरण गर्ने।

परिच्छेद २

कार्यक्रम संचालन विधि

४. कार्यक्रम संचालन: (१) यो कार्यक्रम निर्देशनालय वा प्रयोगशाला वा केन्द्रबाट संचालन गरिने छ।

(२) सम्बन्धित कार्यालयले आफ्नो स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको बजेट परिधिमा रही यो कार्यक्रम संचालन गर्ने छ।

५. आवेदन माग गर्ने: (१) यो कार्यक्रम संचालनका लागि सम्बन्धित कार्यालयबाट अनुसूची १ बमोजिम सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरी आवेदन माग गरिने छ। बाली अनुसार आवेदन पेश गर्ने समय फरक पर्ने भएकाले एकै वर्षमा पनि आवेदन बुझाउन फरक फरक सूचना प्रकाशन गर्न सकिनेछ।

(२) सूचना प्रकाशन भए अनुरूप आवेदकले देहाय बमोजिमका सबै कागजपत्र संलग्न गरी अनुसूची २ बमोजिमको आवेदन दिनु पर्नेछ।

क) बीउ विजन प्रयोगशालाबाट जारी भएको ट्याग वा यथार्थ संकेतपत्र पद्धती अनुसार लगाईएको संकेतपत्र/ट्यागको प्रतिलिपी।

ख) यथार्थ संकेत पत्र अनुसार ट्याग लगाएको अवस्थामा बीउ बालीको खेत निरीक्षण प्रतिवेदन, प्रयोगशालाको बीउ नमूनाको (उमारशक्ती, चिस्यान र शुद्धता) विश्लेषण प्रतिवेदन र स्थानीय तहको कृषि शाखाको सिफारीस पत्र।

ग) आवेदकको बैंक खाताको विवरण।

६. आवेदकको छनौट र छनौटका आधारहरू: (१) विभिन्न बालीहरूको नेपालमा सूचिकृत जातहरूको बीउ उत्पादन कार्य संचालन गरी बीउ उत्पादन गरिरहेका र प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएका कृषक, कृषक समूह, कृषि सहकारी, कम्पनीहरूले बीउको परिमाणको आधारमा नगद प्रोत्साहन अनुदान प्राप्त गर्ने कार्यक्रममा सहभागी हुन सक्ने छन्।

(२) प्रमाणीकरण वा यथार्थ संकेतपत्र पद्धती मध्ये कुनै एक पद्धती अपनाई उत्पादित बीउमा संकेत पत्र/ट्याग लगाएकाहरूलाई मात्र छनौटमा सहभागी गराइनेछ। तर आवेदकहरूको संख्या धेरै भएमा प्रमाणीकरण पद्धतीबाट ट्याग लगाएका बीउ उत्पादकहरूलाई प्राथमिकतामा राखी छनौट गरिनेछ।

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

१६

(३) यो कार्यक्रममा धेरै क्षेत्रफलमा एकलै वा समूहमा मिलेर बीउ उत्पादन गरेका आवेदकहरूलाई प्राथमिकता दिईनेछ।

(४) यो कार्यक्रममा कृषकहरू बीच सूचिकृत लोकप्रिय जातहरूको बीउ उत्पादन गर्ने आवेदकहरूलाई प्राथमिकता दिईनेछ।

(५) पेश हुन आएका आवेदनहरूको मूल्यांकन अनुसूची ३ बमोजिमका सूचकका आधारहरूमा हुनेछ र सो सम्बन्धी व्यवस्थाका लागि दफा ८ बमोजिमको मूल्यांकन समिति गठन हुनेछ।

७. बीउको स्तर अनुसार अनुदान बाँडफाँड: बीउ बिजन प्रमाणीकरण निर्देशिका, २०७४ अनुसार बीउको स्तर कायम गरी बीउको उत्पादन परिमाणको आधार र बीउको तत्कालिन बजार मूल्यको निम्न प्रतिशतमा नबढ्ने गरी मूल्याङ्कन समितिबाट सिफारिस भएका आवेदकहरूलाई नगद अनुदान वितरण गरिने छ। नगद अनुदान प्रदान गर्दा आवेदकको बैंक खातामा जम्मा हुने गरी चेक उपलब्ध गराइनेछ।

क) आलुबालीको लागि

प्रमाणीकरण पद्धती अनुसार		यथार्थ संकेतपत्र पद्धती अनुसार	
बीउका स्तर	अनुदान प्रतिशत	बीउका स्तर	अनुदान प्रतिशत
मूल बीउ (बेसिक १)	२५ प्रतिशत सम्म	श्रोत बीउ	२० प्रतिशत सम्म
प्रमाणित प्रथम (बेसिक २)	१५ प्रतिशत सम्म	लेबल प्रथम	१० प्रतिशत सम्म
प्रमाणित द्वितीय (बेसिक ३)	१५ प्रतिशत सम्म	लेबल द्वितीय	१० प्रतिशत सम्म
उन्नत बीउ	१० प्रतिशत सम्म	उन्नत बीउ	१० प्रतिशत सम्म

ख) तरकारी बालीहरूका लागि

प्रमाणीकरण पद्धती अनुसार		यथार्थ संकेत पत्र पद्धती अनुसार	
बीउका स्तर	अनुदान प्रतिशत	बीउका स्तर	अनुदान प्रतिशत
मूल बीउ	४० प्रतिशत सम्म	श्रोत बीउ	३० प्रतिशत सम्म
प्रमाणित बीउ	३० प्रतिशत सम्म	लेबल बीउ १	२० प्रतिशत सम्म
उन्नत बीउ	२० प्रतिशत सम्म	उन्नत बीउ	२० प्रतिशत सम्म

ग) खाद्यान्न बालीहरूका लागि

प्रमाणीकरण पद्धती अनुसार		यथार्थ संकेत पत्र पद्धती अनुसार	
बीउका स्तर	अनुदान प्रतिशत	बीउका स्तर	अनुदान प्रतिशत
मूल बीउ	१५ प्रतिशत सम्म	श्रोत बीउ	१० प्रतिशत सम्म
प्रमाणित बीउ	१० प्रतिशत सम्म	लेबल बीउ १	१० प्रतिशत सम्म
उन्नत बीउ	१० प्रतिशत सम्म	उन्नत बीउ	१० प्रतिशत सम्म

८. मूल्यांकन समिति: १) अनुदानका लागि पेश हुन आएका आवेदनहरूको मूल्यांकन गरी आवश्यक निर्णयको लागि सम्बन्धित कार्यालयमा देहाय बमोजिम मूल्यांकन समिति गठनको व्यवस्था गरिएको छ।

३

३

३

(Handwritten mark)

क) प्रमुख, कृषि विकास निर्देशनालय, पोखरा	संयोजक
ख) प्रमुख, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन सहयोग तथा तालिम केन्द्र	सदस्य
ग) प्रमुख, कृषि विकास महाशाखा, भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश	सदस्य
घ) प्रतिनिधि, नेपाल बीउ व्यवसायी संघ, गण्डकी प्रदेश	सदस्य
ङ) प्रमुख, बीउ बिजन प्रयोगशाला, पोखरा	सदस्य सचिव

२) समितिले बैठकमा आवश्यकता अनुसार बढीमा ३ जना विषय विज्ञ लाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

९. मूल्यांकन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) आवेदकहरूबाट पेश हुन आएका आवेदनहरूको यस कार्यविधिको अनुसूची ३ को मूल्यांकन ढांचा अनुसार मूल्यांकन गर्ने।
- (२) स्वीकृत वजेटको परिधिभित्र कतिवटा आवेदकलाई अनुदान उपलब्ध गराउन सकिन्छ सो यकिन गरी अनुदान स्वीकृतीका लागि सिफारिस गर्ने।
- (३) जिल्ला दररेट अनुसार बीउको बजार मूल्यको मुल्याङ्कन गर्ने।
- (४) बीउ उत्पादन परिमाणको आधारमा अनुदानको रकम निकासको सिफारिस गर्ने।
- (५) कार्यालयलाई बीउ उत्पादन परिमाणको आधारमा नगद अनुदान वितरण कार्यक्रम संचालन सम्बन्धमा आवश्यक सुझाव दिने।
- (६) यस कार्यविधि अनुरूप अनुदान सम्बन्धी नीति, निर्णय र आएको समस्याहरूलाई निराकरण गर्ने।

परिच्छेद ३

अनुदान उपलब्ध गराउने विधि

१०. अनुदान उपलब्ध गराउने विधि: (१) बीउ उत्पादन परिमाणको आधारमा नगद अनुदान कार्यक्रममा समितिले बीउ परिमाणको यकिन गरी नगद अनुदान भुक्तानीको लागि सिफारीस गर्नेछ।
- (२) सम्बन्धित कार्यालयले स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार अनुदान रकम उपलब्ध गराउन सक्नेछ।
- (३) अनुदान उपलब्ध गराउदा कृषक वा कृषक समूह वा सहकारी वा बीउ कम्पनीको बैंक खातामा उपलब्ध गराईने छ।

परिच्छेद ४

अनुगमन र विविध

११. अनुगमन व्यवस्था: (१) बीउ उत्पादन परिमाणको आधारमा नगद अनुदान कार्यक्रमको अनुगमन मन्त्रालय, निर्देशनालय र सम्बन्धित कार्यालयले गर्ने छन्।
- (२) बीउ बिजन प्रयोगशालाले यस कार्यविधि अनुरूप प्रमाणीकरण वा यथार्थ संकेत पत्र पद्धती अनुसार बीउ राखिएको भाडोमा ट्याग लगाउने सम्बन्धी कार्यको अनुगमन निरीक्षण गरी निर्देशन दिन सक्नेछ।
- (३) उपदफा (क) वा (ख) बमोजिम भएको अनुगमन तथा निर्देशन लिखित अभिलेख/ प्रतिवेदन सम्बन्धित कार्यालयले सुरक्षित राख्नु पर्नेछ।
- (४) उपदफा (क) र (ख) बमोजिम लिइएको निर्देशन पालना गर्नु सम्बन्धित अनुदानग्राहीको कर्तव्य हुनेछ।

(Handwritten signature)

४ *(Handwritten signature)*

नेपाल सरकार
कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
गण्डकी प्रदेश
पोखरा

(Handwritten signature)

१२

१२. कारवाहीको व्यवस्था: यस कार्यविधि अनुरूप बीउको गलत परिमाण खुलाई अनुदानको दुरुपयोग गरेमा वा बीउको गुणस्तर कायम नगर्ने अनुदानग्राहीलाई प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही गरी सरकारी बाँकी सरह असुल उपर गरिनेछ।

१३. बाधा अडचन र निरूपण: यस कार्यविधि कार्यान्वयनमा केही बाधा व्यवधान आईपरेमा वा विवाद उत्पन्न भएमा सोको निरूपण मन्त्रालयले गर्नेछ।

१४. संशोधन: यो कार्यविधि मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार संशोधन गर्न सक्नेछ।

१५. प्रचलित कानून बमोजिम हुने : यस कार्यविधिमा भएका कुराहरू यसै बमोजिम र अन्य कुराहरू प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछन्।

१६

१७

१८

[Handwritten mark]

अनुसूची १

(दफा ५ को उपदफा १ सँग सम्बन्धित)

बीउ उत्पादन परिमाणको आधारमा नगद अनुदान वितरण कार्यक्रमको सूचना

प्रथम पटक प्रकाशित मिति : ...../...../.....

यस बीउ बिजन प्रयोगशालाद्वारा आ.व. .... मा सञ्चालन गरिने बीउ उत्पादन परिमाणको आधारमा नगद अनुदान वितरण कार्यक्रममा समावेश हुन चाहने बीउ उत्पादक कृषक वा कृषक समूह वा कृषि सहकारी वा कम्पनीहरूले तपशिल बमोजिमका कागजातहरू सहितको निवेदन यस .....मा पेश गर्नका लागि सम्बन्धित सबैको जानकारीको लागि यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ ।

तपसिल

१. माग निवेदनको साथ फर्म वा संस्था प्रचलित ऐन बमोजिम आधिकारिक निकायमा दर्ता भएको प्रमाणपत्र, स्थायी लेखा नम्बर, करचुक्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपी एक/एक प्रति ।
२. समुह, सहकारी वा संस्थाको हकमा कार्यसमितिको बैठकले कार्यक्रम माग गर्नको लागि गरेको निर्णयको प्रतिलिपि ।
३. प्रमाणीकरण वा यथार्थ संकेतपत्र पद्धती मध्ये कुनै एक पद्धतीबाट उत्पादित बीउमा लगाइएको संकेतपत्र/ट्यागको प्रतिलिपी र बोरामा लगाई सके पछि परिमाण देखिने गरी लिएको तस्विर ।
४. यथार्थ संकेत पत्र अनुसार ट्याग लगाएको अवस्थामा बीउ बालीको खेत निरीक्षण प्रतिवेदन, प्रयोगशालाको बीउ नमूनाको (उमारशक्ती, चिस्यान र शुद्धता) बिश्लेषण प्रतिवेदन ।
५. स्थानीय तहको कृषि शाखाको सिफारीस पत्र ।

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

१०

अनुसूची २

(दफा ५ को उपदफा २ सँग सम्बन्धित)

बीउ उत्पादन परिमाणको आधारमा नगद अनुदान वितरण कार्यक्रमको आवेदन

मिति:

रु. १०/- को
टिकट

श्रीमान प्रमुख ज्यू

.....।

विषय: बीउ उत्पादन परिमाणको आधारमा नगद अनुदान सम्बन्धमा।

महोदय,

प्रस्तुत विषयमा तहाँ .....बाट जारी गरिएको मिति .....को सूचना अनुसार बीउ उत्पादन परिमाणको आधारमा नगद अनुदान वितरण कार्यक्रममा समावेश हुन पाउँ भनि तपसिल अनुसारका विवरण र अन्य आवश्यक कागजातहरू संलग्न राखी यो निवेदन पेश गरेको छु/छौ।

तपसिल:

१. बीउ उत्पादन गरेको वाली:

२. जात:

३. उत्पादित बीउको स्तर:

४. गुणस्तर नियन्त्रण पद्धति:

प्रमाणीकरण

यथार्थ संकेतपत्र

५. संलग्न कागजातको बिबरण

क. प्रचलित ऐन बमोजिम आधिकारिक निकायमा दर्ता भएको प्रमाणपत्र प्रतिलिपी

ख. स्थायी लेखा नम्बर प्रतिलिपी

ग. कर चुक्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपी

घ. समुह, सहकारी वा संस्थाको हकमा कार्यसमिति बैठकको निर्णयको प्रतिलिपि

ङ. प्रमाणीकरण वा यथार्थ संकेतपत्र पद्धति मध्ये कुनै एक पद्धतिबाट उत्पादित बीउमा संकेत पत्र/ट्याग संकेतपत्र/ट्यागको प्रतिलिपी र बोरामा लगाई सके पछि परिमाण देखिने गरी लिएको तस्विर

च. यथार्थ संकेत पत्र अनुसार ट्याग लगाएको अवस्थामा

- बीउ बालीको खेत निरीक्षण प्रतिवेदनको प्रतिलिपी
- प्रयोगशालाको बीउ नमूनाको (उमारशक्ती, चिस्यान र शुद्धता) विश्लेषण प्रतिवेदन प्रतिलिपी
- स्थानीय तहको कृषि शाखाको सिफारिस पत्र।

निवेदक

हस्ताक्षर:

नाम:

पद:

सम्पर्क नं.

संस्थाको छाप:

७

७

101

अनुसूची ३

(दफा ९ को उपदफा १ सँग सम्बन्धित)

बीउ उत्पादन परिमाणको आधारमा नगद अनुदान उपलब्ध गराउनका लागि प्रस्ताव मूल्याङ्कन फारम

क्र.स.	मूल्याङ्कनका आधारहरू	अङ्क
क)	संकेत पत्र/ट्याग लगाएको	३०
१)	प्रमाणीकरण पद्धती	३०
२)	यथार्थ संकेत पत्र	१०
ख)	जातको विकास	२५
१)	साल २०५५ भन्दा अगाडी उन्मोचन भएको	१५
२)	साल २०५५-६५ मा उन्मोचन भएको	२०
३)	साल २०६५ भन्दा पछाडी उन्मोचन भएको	२५
ग)	आवेदकको बीउ उत्पादनको क्षेत्रमा अनुभव	५
१)	५ वर्ष भन्दा माथिको अनुभव	५
२)	२ देखि ५ वर्षसम्मको अनुभव	३
३)	१ देखि २ वर्षसम्मको अनुभव	२
४)	१ वर्ष भन्दा कम अनुभव	१
घ)	बीउ उत्पादनको क्षेत्रफल	३०
१)	खाद्यान्न	१०
	तराईमा ५ हेक्टर वा पहाडमा १५ रोपनी भन्दा बढी	१०
	तराईमा ३-५ हेक्टर वा पहाडमा १०-१५ रोपनी	५
	तराईमा १-३ हेक्टर वा पहाडमा ५-१० रोपनी	३
२)	तरकारी	१०
	तराईमा १ हेक्टर वा पहाडमा ६ रोपनी भन्दा बढी	१०
	तराईमा ०.५-१ हेक्टर वा पहाडमा ४-६ रोपनी	५
	तराईमा ०.२५-०.५० हेक्टर वा पहाडमा २-४ रोपनी	३
३)	घाँसेबाली	१०
	तराईमा १.५ हेक्टर वा पहाडमा ७ रोपनी भन्दा बढि	१०
	तराईमा १-१.५ हेक्टर वा पहाडमा ५-७ रोपनी	५
	तराईमा ०.५०-१ हेक्टर वा पहाडमा ३-५ रोपनी	३
ड)	समूहमा बीउ उत्पादन	१०
	जम्मा	१००

101

5

10

अनुसूची ४

(दफा ११ सँग सम्बन्धित)

बीउ उत्पादन उपलब्धी अनुगमन सूचक

१. बीउ उत्पादकको नाम, ठेगाना:
२. परिचय पत्र नं.
३. बीउ उत्पादनको अनुभव:
४. बीउ उत्पादनमा सहयोग गरेका निकाय:
५. बीउ उत्पादनमा लगानी:
६. रोजगारीको अवस्था: महिला: पुरुष:
७. हालको व्यवसायिक विवरण:

क्र.स.	बीउ बाली	जात	स्तर	क्षेत्रफल	बीउ उत्पादन परिमाण (के.जी.)	लगानी/हे.	कैफियत
१.							
२.							
३.							

10

10

10

